

PASTABOS PRIE JUOZO GIRNIAUS "TAUTA IR TAUTINĖ ISTIKIMYBĖ"

Si knyga yra labai aktuali, duoda daug puikios medžiagos ir įdomių stiprių samprotavimų tautiškumo klausimais.

Vis dėlto kažin ar ji galima laikyti giliu dalykiniu svarstymu net pirmojoje dalyje, paties autoriaus atžymėtoje dalykyne. Mano supratimu, autoriui nevisai pasisekė tik "dalyką išdėstyti ir tuo būdu jį skaitytojui parodyti" (279 p.). Autoriaus žvilgis neatskleidė viso dalyko ir jį nušvietė vienašališkai. Tiesa, dėl labai kilnaus tikslo ir suprantamos priežasties — degančio patriotizmo. Šį dalykinį knygos trūkumą tenka išryškinti, nes jis turi toli siekiančios įtakos daugeliui išvadų ir visam klausimų kompleksui.

Autoriaus mintijimo visumoje tautos samprata yra greičiau totalinė, kontrabandiškai artimesnė nacionalizmo sampratai negu jo deklaruotai patriotinei.

Autorius sako (63 p.), kad tauta "nėra aukščiau už žmogų", tautos vertę grindžia tarNAVIMU žmogiškajam individui. Vis dėlto knygoje niekur negalima rasti autoriaus mintijimo, kokie individo sprendimai tautinėje srity yra laisvi ir nepajungti tautiniams interesams. Priešingai, visur, kur tik individas veikia vedamas kitų negu autoriaus sampratos tautinių motyvų ir eina kitu keliu negu tautinis, jis randamas kultas, nutautėlis, išdavikas, menkavertis, prisitaikėlis ir tt. Taigi teoretiskasis žmogiškojo individo pirmumas prieš tautą diskvalifikuojamas visuose konkrečiuose atvejuose.

Tautą autorius supranta kaip kultūrinę bendruomenę. Tuo būdu kultūra yra pagrindinis pažymys tautų diferenciacijai ir integracijai. Tačiau dabarties moderniaame gyvenime eilės tautų kultūros yra panašios, net tiek, kad sunku rasti esminių kultūrinių skirtumų. Dėlko tokių tautų tolimesnė ar visiškai integracija būtų žmoniškai nepageidautina, nėra aišku. Įvairumas dėl įvairumo nėra būtinas, jei jis nėra prasmingas.

Atrodo, kad ateities valstybės ar valstybių junginiai formuojasi didelių kultūrinių sričių pagrindais labiau negu individualinių tautų.

Autorius, be abejonės, žino, kad nacionalinės valstybės be teigiamų patarnavimų tautos atneš ir neišsprendžiamų problemų ir pavojų, tautinio egoizmo, naikinančių žiaurių agresijų ir prispaudimų. Mažumų ir sienų klausimai visada buvo jų dinamitas, ir nacionalinių požiūrių nebuvo įmanoma juos išspręsti. Bėda ta, kad tautinės grupės siekia valstybinės organizacijos ne vien savo kultūriniam gyvenimui įgalinti, bet visas valstybines funkcijas nacionalizuoti, valstybės jėgą ir

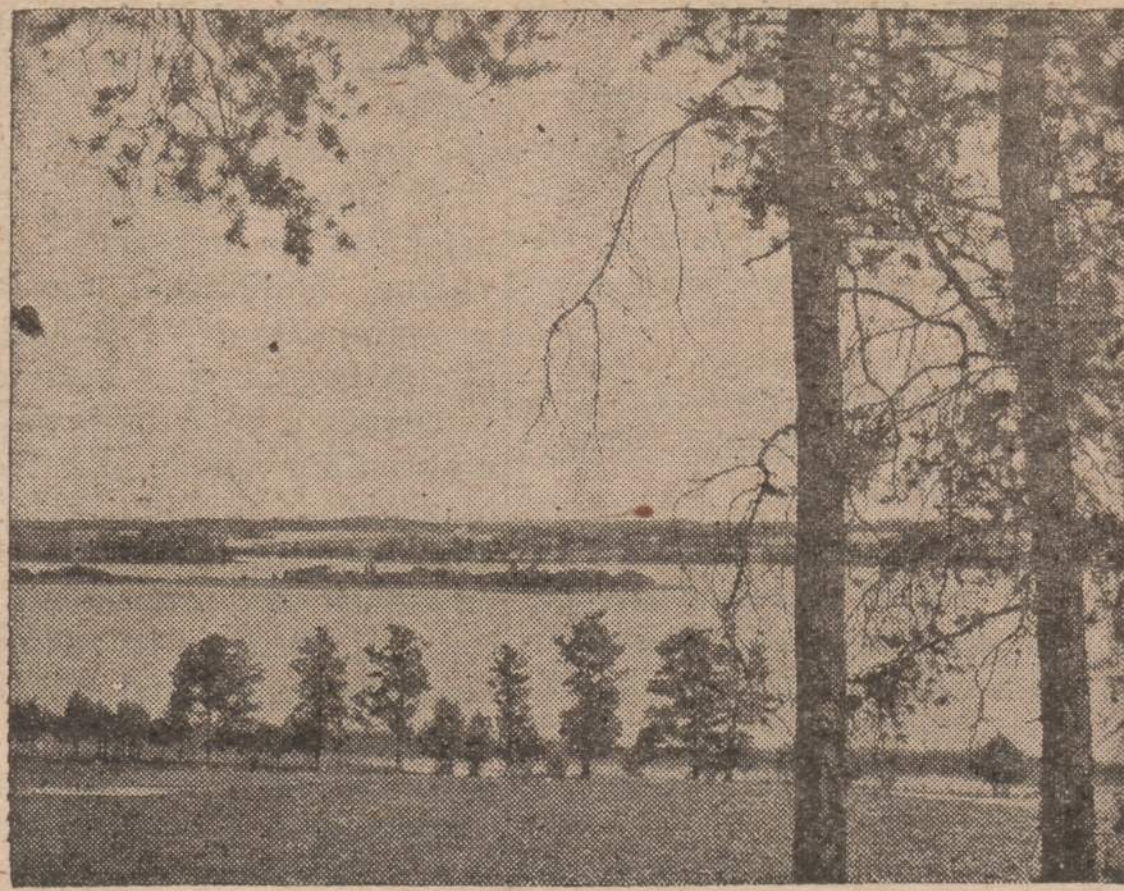
prievarčią naudoti savo tikslams bei reikalams. Čia gauname visokias nelemtas rusifikacijas, germanizacijas, polonizacijas ir tt.

Ar valstybės, sudarytos kitais negu nacionaliniais pagrindais, būtų geresnė sąlyga tautų ir žmonijos pažangai, yra kitas klausimas, tačiau tada išvengiama nacionalinio konflikto bent pačioje valstybės konstrukcijoje. Čia svarbu matyti, kad tautiškumas žmonijos gyvenime gal turės tenkintis ne vyraujančia, aukščiausia pozicija, bet būti vienas tarp kitų veiksmų, be valstybinio suverenumo rango.

Tai nėra neįmanoma, jei tautiškumą žiūrime kaip į istorinę kategoriją, ne absoliutinę vertybę, panašiai, kaip valstybinio suverenumo samprata yra kintanti. Suverenumas yra galios kategorija, tarpautinio bendradarbiavimo reikalavimai jį silpnina, daro jį laipsniuotą. Nėra reikalo žiūrėti ir į tautiškumą kaip 100% kategoriją — jis gali būti laipsniuotas, kaip yra realybėje. Ir lietuvių kultūra nėra 100% tautinė — krašte ar išeivijoje. Kitais žodžiais, niekas nebuvo ir nėra 100% lietuviškas. Koks mūsų būties procentas yra bendrai žmoniškas, kokia dalis yra skoliniai arba įtakos iš kitų tautų, kita dalis — specifiniai mūsų — lietuviška? Išeivijoje to specifiškai mūsų — lietuviško kiek nustojame, kai ką išlaikome, kai ką pridame. Tai ką pridame, yra savitiškas lietuviškumas pagal sąlygas, įskaitant vietą, laiką ir tt. Tai dėlto, kad iš viso nėra objektyvus ir pastovaus, standartinio lietuviškumo.

Autorius mini prof. Pakšto idėją sukurti atsarginę Lietuvą (160 p.), kaip vieną pavyzdžių, kokių būdu išeiviai gali nenutausti, susikurdami naują tėvynę. Ta idėja liudija autoriaus tezei, bet ji gera iliustracija ir tam, kad tokios atsarginės Lietuvos lietuviškumas vis vien nebūtų identiškas su Lietuvos bet kurio laikotarpio lietuviškumu. Jis laiko ir sąlygų tekme išsivystytą į kokį honrūrinį, peskadorinį ar angolinį lietuviškumo tipą. Ir, gal būt, koks tautinis filosofas išanalizavęs rastų, kad tai nutautėjimas. Greičiausiai jis būtų teisus pagal savo mastą ir požiūrį.

Taigi, ką Girnius pražiūri, yra lietuviškumo tipai ir laipsniai. Girniaus schematiškas patriotizmo mastas įgalina jį smarkauti ir švaistytis nelabai maloniais epitetais tiems, kurie to masto neatitinka. Gera, kad jis tai daro vad. publicistinę knygos daly, tad bent mokslinis lygmuo ir orumas čia netaikytini. Vis dėlto, kažin ar lietuviškumo reikalui tuo pasitarnaujama, kai save ir nacionalizuoti, valstybės jėgą ir

Ežerai... ežerai... — kur itk akys mato... — Zarasai

ma vienintele viltis duodančia tautos dalim.

Autorius per dažnai kategoriškai teigia išpūstomis apvaliomis frazėmis, nesirūpindamas, kad yra galimi kiti požiūriai negu jo. Pvz. "kosmopolitizmas — tai moralinis genocidas" (110 p.).

Sudėtingą ir labai svarbų rasės veiksmų tautos sampratos autorius kažinkaip pračiuožina naudodamas tik techniška antropologinę rasės sąvoką. Psichofizinis tautos aspektas gyvenimo ir kultūros gilumose reiškiasi daug daugiau, negu autorius išryškina. Lietuvio charakteris taip daug skiriasi nuo pvz. mongolo ar negro ne vien dėl kultūrinių priežasčių, gal skiriasi panašiai kaip žemesnių už žmogų gyvūnų rūšių skiriasi — potraukiais, polinkiais, glandularinėmis įtakomis ir tt.

Pagaliau autorius gana neatsargiai žiūrį į tautinį kultūrinį išsiskyrimą gyvenančiųjų tarp kitų tautų. Jis gal yra teisus tautiškumo išlaikymo tikslu atžvilgiu, bet nesvarsto daugelio pasekmių, kurios nėra pageidautinos žmonišku požiūriu ir kurios dažnai stato į pavojų pačią išsiskiriančią grupę ar bent labai apunkina jos procesą visumoje. Čia autorius su pasigėrėjimu mini žydų atsparumą ir išsiskyrimą. Tačiau žinome ir kaina, kurią žydai taip dažnai mokėjo, kai kitos tautinės jėgos bandė eliminuoti brutaliausiomis priemonėmis tai, ko jos nekenė ir nepajėgė nustelbti kitaip. Išsiskyrimas turi pasekmę — išsiskyrimas, kurio retas kas pageidautų.

Tai nereikia, kad turėtume bijoti būti, kas esame ar norime būti, bet rodo reikalą būti vertingais ir pageidaujamais tautų - šeiminių, jų neerzinti. Yra tautinių santykių taktas, kaip yra taktas asmens elgesy ir siekimuose. Tai antroji tautinės istikimybės klausimo pusė, kurią autorius tik labai prabėgomis užkliudė kaip lojalumo pareigą. Ji yra žymiai daugiau negu tai.

Sekdami Girniaus logiką ir požiūrius apie asmens santykius su gimtoju kraštu, gražiai matome tėvynės reikšmę tiesios linijos tautiškume, bet kituose kraštuose gimusiųjų at-

žvilgiu ta pati logika vestų į sudėtingas ir nepatogias išvadas, tad Girnius paprasčiausiai jų nežiūri. Aiškinančiam tautiškumą, kad ir paslėptu būdu, kaip aukščiausią vertybę, kažką nesąlygojamo ir nekintamo, Girniui nieko kito ir nelieta. Gal iš viso neįmanoma patriotizmą "išaiškinti" — jį galima tik išgyventi. Tačiau ką Girnius turėtų bendro susipratimo palengvinimui pripažinti, yra tai, kad jo išgyvenamas, vaizduojamas ir analizuojamas patriotizmas nėra vienintelė forma. Ir gal ne pati tobuliausia forma, nes ji yra kiek siauraziūriška šių dienų tautinio ir tarptautinio gyvenimo fazėje.

Ką galvoja vyskupas savo mirties valandoje

Neseniai plente iš Chicagos į Kankakee įvyko automobilų susidūrimas, kurio pasekmėje du žmonės buvo užmušti ir vienas sunkiai sužeistas.

Sužeistasis buvo episkopas vyskupas, kurs ligoninėje gulėdamas papasakojo, kaip nelaimė įvyko.

"Grįžau iš Kankakee į Chicagą. Kadangi lijo, tai važiauvau nedaugiau kaip 50 mylių greičiu. Staiga pamačiau, kaip priešais atvažiuojanti moteris bandė sulėtinti automobilį ir paslydo. Pasibašėdamas pamačiau, kaip jos automobilis, apsisukęs ratu, atsidūrė priešais mano automobilį. Tą akimirką buvau visiškai tikras, kad turėsiu mirti, ir tą patį momentą atsiminiau, kad mano marti laukia kūdikio. — O, aš niekada nebepamatysiu savo vaikaičio! — spėjau pagalvoti..."

"Tą akimirką įvyko susidūrimas. Pasyldusio automobilio užpakalis smogė mano automobiliui į priešakį. Mano galva atsitrenkė į stiklą. Kai atspėkėjau, rankomis tebelaikiau vairą, kurs buvo sutriuškintas į skeveldras. Atsimenu, pamačiau ant automobilio grindų gulintį savo dirbtinius dantis, kuriuos pakėlęs padėjau ant šoninės pasparos. Tik tada pajutau, kad mano veidas ir drabužiai yra kruvini.

Naujienu Antroji Dalis

APIE ANTANĄ ŠKĖMĄ KŪRĖJĄ IR ŽMOGŲ

STASYS PILKA

Tragingas įvykis šventės baigmėje
išplėšė mums džiūgesį

*Demand me nothing: what you know,
you know:
From this time forth I never will
speak word
W. Shakespeare, "Othello".*

A. Škėmos paskutinis pasirodymas "Santaros" literatūros vakare, Sodus, Mich.

Foto P. Petručio

Šturpaus finalo nenumatydama, Antanas Škėma paskutinį kartą jaunoms bičiulių širdims atidavė savuosius potėkius ir troškimus. Atskleidė talentą šakotumų jaunaujančią jėgą: perskaitė naujojo romano "Izaokas" ištrauką, parodė Kosto Ostrausko dramatinės poemos "Pypkė" režisūrinę interpretaciją ir toje kamerinio pobūdžio premjeroje — patstaidino. Vadinas, atidengė pastarojo laikotarpio grožinėje literatūroje užsidegimą bei darbingumą, sceniniai interpretavo modernios formos kitoto rašytojo kūrinį, supažindino su savojo originalaus metodo pedagoginėmis bei pastatyminėmis išdavomis, pradžiuogi nūdieniu, sustiprėjusiu aktorisku galėjimu.

Toji (uždaramė bičiulių ar vienminčių rate) ataskaita riršosi su dvidešimtspenkerių metų teatrinio veikimo paminėjimu ir su 50 amžiaus sukaktimi. Šia proga kūrybingas soleinizantis žemiškoje būtyje paskutinį kartą susilaukė kuklaus pagerbimo: rankose laikė gėlių puokštes, klausėsi klausytojų bei žiūrovų plojimų, jutop alankumą, įvertinimą, moralę paspirtį.

Atrodė jaunyyvas. Gal dvidešimčiu už gimimo metriką jaunaujantis. Netgi nelemta liga, kuriai tikra diagnozė ilgai nebuvo nustatyta, ir tasai negalavimas tapo nugalėtas. Jautėsi sveikas, sustiprėjęs.

Pirmadienį, rugsėjo 11 dienos rytmetyje, grįžtant iš prasmingos viešnagės, pakeliui į New Yorko padangės gyvenvietę, siaubingos katastrofos

metu iš automobilio buvo išbloktas Antano Škėmos lieknas kūnas. Liūdininkų teigimu, bandė dar keltis, tik jo žemiškąjį pavidalą sutriuškino, lyg tyčiomis atskubėjęs, stambus sunkvežimis. Tarsi, įgaliojant mirties nuosprendį galutinai užantspauduoti: tirštoje migloje gyvingą Antaną Škėmą iš mūsų atimti, išeivisko ūkanose palikti tik deformuoto kūno krematoriumo atiduotus pelenus.

Žaibiškai atskridusi apie tragingą įvykį žinia siaubu sukrėtė. Tikrieji draugai, laikini priešai, nuošaliuose tūnoję, ignorantai, lietuviškos kultūros obskurantai, mieščioniškos izoliacijos pūkuose smaguriaują arogantai — ir vieni ir kiti pasijuto prislėgti, likimo nuskriausti. Nes dingo lyg ir viltis, žuvo paguoda. Dūmais išnyko ateities pragiedruliai.

Tartum, modernios prancūzų dramaturgijos tematikoje: tirštas rūkas, automobilio nelaimė atima Orfėjui Euridikę.

O be kūrybos garsų, be pakiliųjų, naujoviškesnių minčių niūrus darosi išeivisko būties fonas.

Katastrofa, nusinešusi tris neramių, švelnių, karštų širdžių gyvybes, ligoninėje prigludė dar trijų, išsiskiriančių gabių, jaunos mūsų inteligentijos atstovų sužalotus organizmus.

Tačiau: mirties kavalkadoje, didžiai baisaus incidento slėgiančioje įtampoje, nusimimimo ir liūdejimo šešėliuose pasilieka džiūginančiai šviesūs

(Tęsinys 3-me psl.)

Dienu Skeveldros

1. "Kalba Vilnius", t. y. "Literatūra ir Menas", bet žinučių "surikiavimas" tai jau žemiau pasirašančiojo (Už ką ir atsakau!)

"L ir M." Nr 33 matome str. "Svajokime konkrečiai". Rašo J. Chlivickas:

"Na, pasvajokime kartu. O jeigu taip ima ir atneša rytoj dramaturgas teatran gerą scenos veikalą — satyrinę komediją, paprastą komediją, ar tiesiog naujai parašytą, labai aštrią, originalią pjesę. Pjesė puiki, atsako į visus sceninius reikalavimus, tačiau... ji dar nepastatyta nė viename mūsų šalies teatre. Autorius — dar mažai žinomas, ne visų pripažintas. Kas tada? Kiek teks laukti dramaturgų, kokių "danties užkalbėjimo" žodelių teks jam išklausyti! Kokie keblioje padėtyje tokie kurie režisieriai, teatrų vadovai ir net išties meno tarybos!

Būna ir taip: jauno autoriaus pjesę visi skaitė, visi žavėjosi, visi gyrė, tik... nė vienas nesiima jos statyti. Taip! Pilietinės dramos jausmas — dalykas geras, bet ne visiems jis dar pažįstamas." Toliau skaitome: "Aš savo mintis galiu iliustruoti vietiniais mūsų respublikos pavyzdžiais. Tik prisiminkime "Herku Maną" arba kad ir "Gieda gaideliai". Kokiame neišpasakytose kančose (dėl bobučių — priėmėjų nerangumo) tie veikalai gimė ir kaip kai kurie teatrai minėtų veikalų, tarsi raupsuotųjų, kratėsi. Tiesa, tai kiek pasenę faktai, tačiau tie pavyzdžiai yra "klasikiniai", ir juos sunku pamiršti."

Anapus geležinės uždangos režisieriams saugiausia, — kai stato... rusų autorių veikalus. Tada ir "Sovietskaja Litva" tyli...

2. Naujas filmas — "Kanonada". Pilna metrika: Scenarijus — V. Rimkevičiaus, meninis vadovas — V. Ordinskis, režisieriai — A. Zebriūnas, R. Vabalas, vyr. operatorius — J. Gričius, kompozitorius — E. Balsys, dailininkas — A. Zaviša.

O recenzentas? Kažkoks Pov. Pukys. Ir pyksta, kad "Jeigu priešų stovyklos atstovai, pirmoje eilėje buožė Stankus — stiprus, jo linija — aiški, nuosekli, tai pažan-

guji pradą atstovaujančiųjų tarpe neatsiranda nė vieno, kuris savo moraline jėga ir charakterio ryškumu atsvertų Stankų, jo berną Drimbą ir buožės sūnų Povilą."

Aiman, "visur kapitalistinis apsupimas", o autoriaus — V. Rimkevičiaus — naujas "šūvis pro (partijos) šalį", nes, kaip žinome, romanas "Studentai" buvo išspausdintas ir — konfiskuotas...

P. Pukys įspėja: "...lietuviškoji kinematografija turi susimąstyti, ar ji pateisina mūsų ir savo mokytojų reikiamas viltis, ar pateisina gyvenamojo meto reikalavimus."

Terminą "savo mokytojų" reikia suprasti kaip r-u-s-ų, arba okupantų.

3. Beje, "Kanonada" yra okupuotos Lietuvos kinematografijos 12-ktasis filmas. Su 11-ktuoju ("Kai susilieja upės") irgi ta pati "nesekmė": okupantui nepatiko "meninis ir politinis išbaigimas". Bet man kas kita rūpi. "Kai susilieja upės" sukta pagal gudo rašytojo knygą. Tai apie tą patį "trikampį": Lietuva, Gudija ir Latvija, kur susieina žemės ir vandens, ir veikia elektrinė, vadinamoji Driūklų. E. Miežėlaitis tą elektrinę įgarsino savo "Broliška poema" (gavo "valstybinę" premiją). Elektrinė srovė tiekia... kam? Ar išpėsitė? Nagi, išimtinai Sovietų raketų bazei ties Daugpiliu!

4. "Lit. ir Menas" klausia: "Yra grupė žmonių, kurie nenoriai skaito tarybinių rašytojų knygas, o "meškeroja" užsienio autorių kūrinius. Iš kur atsirado toks skonis ir toks pasirinkimas? Kas čia kalti? Mokytojai, literatūros kritikai, ar tie žmonės, kurie savo kasdieniniame darbe susiduria su skaitytoju ir knyga?"

5. "Lit. ir Meno" Nr 31 skaitome R. Lankausko pastabas "Meninis miesto veidas — ne antraeilis klausimas". Tai apie Vilnių. Čia ilgelesnė ištrauka: "Ir šiandien Stalino prospekte galima pamatyti neskoningą, pirklišką galantėrijos parduotuvės iškaba, tarsi ji būtų nupiešta ne mūsų dienomis, bet devynioliktojo amžiaus gale: baurus žalias fonas, murzinai geltonos, primityviai užrašytos raidės. Panašią iškabą rasime ir Liudo Giros gatvėje (Tęsinys 2-me psl.)

DIENU SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

virš ūkinių prekių parduo-
tuvės.

Kokia skurdi dailininkų, susispietusių "Meno" artelėje, fantazija! Jie nemato skirtumo tarp parduotuvės, prekiaujančios kvepalais, dantų šepetukais, kojineis, ir parduotuvės, kurios asortimentą sudaro vynys, kirviai ir pan. Panašių iškabių yra visur; užtenka pasižvalgyti gretimose Komjaunimo arba Gorkio, Trakų gatvėse, jų nekaltant apie nuosalesnius miesto rajonus. Pažvelkime į kirpyklių ir įvairių artelių, remonto dirbtuvių iškabas: vienodi banalūs šriftai, murzinos, nesuderintos spalvos, apsilupę dažai, kai kur tiesiog užtepti ant faneros lakštai!

Mieste iki šiol tebekabo didžiuliai, neskoningi, nublukę taupomųjų kasų, prekybinių organizacijų reklaminių plakatai, nors jau seniai laikas juos nuimti, pakeisti naujais, įspūdingais, nežalojančiais architektūrinio mies-
to vaizdo ir žmonių skonio. Juk tai iš esmės pati paprasčiausia atvirai demonstruojama chaltūra.

Dar viena Vilnių apibūdinanti ištrauka:

"...Daugelis skverų dar blogai priežiūrimi; jie neįdomiai išplanuoti, takeliai dulka, iš žemės kyšo akmenys, pilna įdubimų, kuriuose po didesnio lietaus telkšo balos. Tokie skverai yra Komjaunimo gatvėje, Universiteto - Trakų gatvių sankryžoje ir kt. Suoliukai čia seni, gerokai aplaūžyti, žibintai — griozdiški, pseudoantikinii formų šiukšlių urnos kažkodėl "pasidabruotos". Ar ne laikas atsisakyti visų tų neskoningų senienų? Vakare miestą puošia gatvių, aikščių ir parduotuvių apšvietimas, spalvotos neo reklamos. Šviesų kasmet Vilniuje daugėja, bet miestas kol kas apšviestas nepakankamai. Tamsoka net centrinėse gatvėse; neo reklamų, kurios labai pagyvina gatves, džiungiai nuteikdamos praeivius, mieste dar mažoka, o tos, kurios yra, ne visos šviečia arba šviečia tik kelios raidės..."

6.

Kai Gagarin lankėsi D. Britanijoje, "Die Welt" tą faktą "užgrybė" lyg specialiu teatro pranešimu: "Juri Gagarin in "The Cosmo - King" von N. S. Chruschtschow. In western Rollen: Queen Elisabeth, H. MacMillan, Prinzessin Margaret - Rose und viele andere Thronfolger (...ir daug kitų sosto įpėdinių)!"

J. Cicėnas

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČODARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

**Pavergtos Lietuvos mokykla
stumiamą į viduramžius**

Viduramžiais garsėjo vadinamoji šolastinė mokykla. Tai yra tada mokyklose einamas mokslas buvo atitrūkęs nuo gyvenimo. Pagristas bergždžiu protavimu, gudriais tuščiažodžiavimais, tuščiaaviduriu turiniu.

Beveik to paties Lietuvos okupantai reikalauja iš mokytojų, o mokiniai verčiami komunizmo dvasiai pasiduoti. Ypač tokiu formaliu žinojimu prikimšamos pradžios ir vidurinių mokyklų mokinių galvos. Visas dėstomas mokslas turi būti panaudotas komunizmo propagavimui, jo reklamai.

Naujų mokslo metų proga Tarybinio mokytojo Nr. 67 idėjas LTSR švietimo ministro M. Gedvylio straipsnis "Už aukštą pamokos lygį", o faktiškai štai ko siekiama:

"Kaip žinoma, tarybinio mokytojo darbo aksioma — mokyti ir auklėjimo procesų vieningumas. Visiems suprantama, kad ir kaip teisingai mokiniam perteiktas mokomąją medžiagą, pamoka negali būti gera ir vertinga, jei ji nebus tinkamai panaudota idėjiniame — politiniame mokinių auklėjimui."

Taigi, visi mokytojai vienodai turi pamoką palenkti idėjiniame politiniame mokinių auklėjimui ir tai vadinama aukštu pamokos lygiu. Nebūti nieko blogo, jei mokiniai bendrai gautų politinį visuomeninį apšvietimą. Bet Lietuvos okupantų reikalaujama, kad tas politinis mokinių auklėjimas štai kuria linkme būtų nukreiptas:

"Kiekviena pamoka, kiekvienas užsiėmimas su mokiniams panaudojamas vienam tikslui — išauklėti jaunąją aukštą pamokos lygiu. Nebūti nieko blogo, jei mokiniai bendrai gautų politinį visuomeninį apšvietimą. Bet Lietuvos okupantų reikalaujama, kad tas politinis mokinių auklėjimas štai kuria linkme būtų nukreiptas:

Ir tas štai dar kaip paryškina ir paaiškina:

"Žinoma, iš čia išdėstytų minčių neteisinga būtų daryti išvadą, kad kitos ideologinio darbo priemonės yra mažiau būtinos. Mokykloje viskas turi būti pajungta komunistiniam auklėjimui, ir, visų pirma, per pamoką turi eiti pagrindinis kelias ir mūsų moksleivių širdis ir protas. Kaip tik dėl rimtų ideologinės veiklos trūkumų pamokiniame darbe praėjusiais mokslo metais kai kurie Vilniaus 16-osios vidurinės mokyklos moksleiviai pateko buržuazinių - nacionalistinių nuotaikų įtakon.

Čia nelauktai mes sužinojome, kad Vilniaus 16 vidurinėje mokykloje mokinių tarpe atsirado tokių, kurie nepasidavę komunizmo šolastikai ir pradėjo galvoti realiai, kas yra susiję

su gyvenimu, kas neformalu, bet gyvenimiška.

Visa, kas nežygiuoja su komunistais visoje Sovietijoje, kartu ir pavergtoje Lietuvoje, yra vadinama buržuaziniu nacionalizmu. Dar netaip seniai tai buvo apšaukiama buržuaziniu banditizmu. Dabar jau kiek sušvelninta, sakytume, sukulturninta. Bet juk buržuazinio nacionalizmo sąvoka neapima viso margaspalvio prieškomunistinio sąjūdžio, kurio pagrindėje reikišias pačioje susovietintoje Rusijoje, kartu ir užsienyje.

Bet ne čia reikalas. Jei Vilniaus vienoje vidurinėje mokykloje buvo susekta mokinių tarpe "buržuazinių nacionalistinių nuotaikų", tai reikia spėti, kad tokių nuotaikų esama ir kitose pavergtos Lietuvos mokyklose. Ir... neabejojame, kad tarp mokinių atsiranda "buržuazinių - nacionalistinių nuotaikų" ir tokių tarpe, kurie veikia komsomolijos bei suaugusiųjų komunistų narių tarpe. Visai natūralu, kad pas ujamą tautą atsiranda atspava, —

prieš veiksmą atoveiksmis. Toks jau gyvenimiškas dėsnis. Čia nieko nepadės ir:

"Ypatingą pedagogų dėmę si turi patraukti Programos projekte duotas moralinis komunizmo statytojų kodeksas, kuriuo kiekvienas punktas rodo visos tarybinės mokyklos auklėjamojo darbo kryptį."

O tas komunizmo moralinis kodeksas tikrai tuščias samprotavimas, vedas pavergtos Lietuvos jaunimą į viduramžius, tiksliau į raudonuosius komunistų audžiamus viduramžius.

Komunizmo nelaimės ir vargai eina ne miškais ar dykumomis, bet jų galvomis ir sprandais.

Prieš vėją ir komunistams sunku papūsti. Štai nors "buržuazinis - nacionalistinis" elementas jau su šaknimis pavergtoje Lietuvoje išrautas, bet jų dvasia naujai atgimsta Vilniaus ir, neabejojame, kitose pavergtos Lietuvos vidurinėse mokyklose. Ir... toji "dvasia" sunkiai šnipamas pagauinama. Žmogų nesunku suimti, bet jo dvasią, protą neįveik-
si. J. Vlks.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polišą per mūsų kompaniją. Nelaimė išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.
222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.
(LICENSED BY INTOURIST)

PASKUBINA JŪSŲ SIUNTINIUS JŪSŲ DRAUGAMS IR GIMINEMS
I BET KURIA SSSR DALI.

SIUNTINIAI APDRAUSTI • PRISTATYMAS GARANTUOTAS
• GAVĖJAS NIEKO NEMOKA •

Visuose mūsų skyriuose Jūs rasite didelį pasirinkimą medžiagų moteriškiems ir vyriškiems drabužiams ir tuo sutaupsite, negu pirkdami kitur. Jūs galite gauti ir kitokių reikmenų tinkamų siuntiniams, pigiau negu bet kur kitur.

Dėl nemokamų kainoraščių ir papildomų informacijų rašykite arba aplankykite mūsų įmūs artimiausį skyrių:

NEW YORK 3, N. Y.	39 Second Avenue	Tel. AL 4-5456
BROOKLYN 21, N. Y.	506 Wilson Ave.	Tel. HY 1-5290
PATERSON 1, N. J.	99 Main Street	Tel. MU 4-4619
VINELAND, N. J.	West Landis Ave. (Greek Orthodox Club Bldg.)	Tel. PO 3-3569
LAKEWOOD, N. J.	124 4th Street	Tel. LO 2-1446
NEW HAVEN, Conn.	6 Day Street	Tel. HU 1-2750
PITTSBURGH 3, Pa.	1015 East Carson St.	Tel. TO 1-1068
CLEVELAND 13, Ohio	2683 W. 14th Street	Tel. SW 8-2968
WORCESTER, Mass.	174 Millbury Street	Tel. TO 7-1575
HAMTRAMCK, Mich.	11333 Jos. Campau	Tel. BR 8-6966
CHICAGO 22, ILL.	2222 W. Chicago Ave.	Tel. WA 5-2737
CHICAGO 8, ILL.	3212 So. Halsted St.	Tel. GR 1-2994
LOS ANGELES 22, Cal.	960 So. Atlantic Ave.	Tel. FI 6-1571
SAN FRANCISCO, Cal.	2076 Sutter Street	Tel. BI 3-1797
NEWARK 3, N. J.	423 Springfield Ave.	Tel. WA 2-4035
PHILADELPHIA 23, Pa.	530 W. Girard Ave.	Tel. PL 6-6766
WATERBURY, Conn.	6 John Street	Tel. GL 8-2256
GRAND RAPIDS, Mich.	606 Bridge St., N. W.	Tel. VI 1-5355
DETROIT, Mich.	7300 Michigan Ave.	Tel. GR 2-6297
PASSAIC, New Jersey	176 Market Street	Tel. CH 9-2245
ATHOL, Mass.	61 Mt. Pleasant St.	Tel. LI 2-1767
BOSTON, 18, Mass.	271 Shaumut Ave.	Tel. VI 6-3330
WOODHAVEN 21, N. Y.	84-17 Jamaica Ave.	

Vineland, N. J. skyrius atidarytas tik penktadieniais, šeštadieniais ir sekmadieniais.

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 23, 1961

APIE A. ŠKĖMĄ...
(Tęsinys iš 6-to pusl.)

ma neišvengė drąsesnių ieško-
žes, dvasia jaunas Antanas ške-
jimų, sekimų, nūdienėmis li-
teratūrinėmis srovėmis susiža-
vėjimo.

Tačiau viską nulemia jo raš-
tų vertė, nuosirdumas, išsaky-
mo turtingumas.

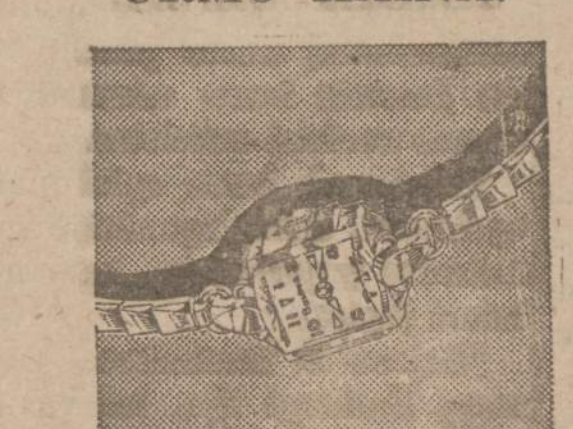
Antanas škėma rašytojo ke-
lyje patyrė nemažai širdgė-
los, skausmo. Daug mažiau bu-
vo ramybės ir džiaugsmo. Ati-
davė duoklę gyvenamam šimt-
mečiui, nors nesistengė pripa-
žinti gyvenamos aplinkos dik-
tati ir nebandė suteikti per-
didelių koncesijų vertusiems
nusilenkti.

**Paskutinieji su Antanu škėma
gyvenimiški susitikimai**

Bevešint New Yorke, ir per-
nai ir ši pavasari, Antanas
škėma abiem atvejais savo
žmonos vardu pakvietė jų pa-
stogėje papietauti. Mane kiek
nustebino, kad bute nebuvo jo-
kio rašomo stalo. Iš kitų esmi
patyręs, jog visados mėgo ra-
šyti minkštame fotelyje sedė-
damas ir bloknotą ant kelių
pasidėjęs.

"Imu plunksną tik tuomet,
kai jau turiu ką rašyti" — pri-
sipažindavo.

**BUDRIKAS
IŠPARDUODA
JEWELRY — LAIKRODELIS
IR DEIMANTUS
URMO KAINA.**

Amerikoniški ir šveicariški
BENRUS, BULOVA, LONGINES,
ELGIN.

Spiedel apyrankėles, sidabriniai
daiktai, servizai, gintarai,
Diamond Look žibučiai.

Gintaro išdirbiniai nuo \$3.00
17 akmen. Benrus, patys užsi-
suka, automat. \$19.75
Benrus Alarm, 17 akmenų \$35.00
Deimanto žiedai, vertės \$100
už \$50.00
Deimantiniai rėštukai stiklui
piauti \$3.75

Gausus pasirinkimas lietuvišku
plokštelių (rekordų).

TELEVIZIJOS — SU DIDELE
NUOLAIDA.

**BUDRIK
FURNITURE**
3241 So. HALSTED ST.
Chicago 8, Illinois
CALumet 5-7237

Atdara pirm. ir ketvirt. vakarais iki
9 val. Sekmadieniais 11-5.

Budriko radić programos sekmadi-
eniais iš stoties WHFC, 1450 kil. nuo
2 iki 2:30 val. po pietų.

Pačiame paskutiniame mū-
su pokalbyje kažkaip savaime
iškilo klausimas: ką daryti,
kad modernių mūsų drama-
turgu kūryba nesužlugtų nuo
netobulos (o nekartą ir nuo
visiškai klaidingų) sceninės
interpretacijos? Prasitariau,
jog, mano manymu, kiekvieno
stipresnio, o ypač naujoviškes-
nio sceninio veikalo pastatymi-
niam darbu turi būti kviēd-
amas "kongenialus" ar netgi ir
už autorių kuo pranašesnis re-
žisierius. Prisiminėm: Ameri-
koje yra tūkstančiai talentingi
ir patyrusių režisierių, bet
pvz., Tennessee Williams pje-
ses scenoje ir ekrane režisuoja
vien tik Elya Kazan. Antanas
škėma su mano mintimi, be-
rodos, pinai sutiko. Ir pasakė,
jog žinojo, ko nori, kai savąjį
"Pabudimą" statė Montreaho
Dramos teatre.

Per "Vienybės" deimantinį
jubiliejų teko pavaidinti Anta-
no škėmos tekstą. Buvau tiesiog
pritrenktas tuo dėmesio,
kurį rodė mano asmeniui —
vyresniajam kolegai: dievaž,
nuo Kauno laikų nieko pana-
šaus niekur nesu patyręs!

Buvo atvykęs į mano rečita-
lį. Po to švelniai paglostė:
"Tamsta dabar dirbi kitiš-
kai, negu senais laikais. Ma-
tau, kad vietoje nesi sustings".
Atvirai prisipažįstu: tai buvo
antras Antano škėmos bran-
gus man dalykas.

O įžnybti, reikalui esant, ne-
sigalėdavo. Šis rašinys nepretenduoj-
nei į išsamumą, nei į portreti-
nį brėžinį, nei į vertingesnį as-
menybės apibūdinimą. Būda-
mas su kitais tragijos mirties
prislėgtas, duodu palaidas
mintis, paviršutinius faktus bei
įspūdžius. Kiti kam, matomai,
reikalinga ir laiko perspekty-
va, gal ir rimtesnis, ilgesnis
darbas.

Antanas škėma rodė pakar-
tojama tendenciją: scenos vei-
kaluose gražindavo mirusius
(ypač tragiškai žuvusius) į gy-
vųjų tarpą. Aiman, kad kam
dabar bent savo talentą per-
duotų!

Antanas škėma įrodė, kad
buvo Meno žmogus. Pateisino
ne vien savąjį, bet ir daugelio
mūsų išvijoje likimą.

Tokią būti, kai ir kasdieny-
bė ir literatūra ir lietuviškoji
scena primena suktą mišlę. Ar
dirbtinų pavo plunksnų aki-
nantį tviskėjimą, tamsiame
smūlyje pahirčius skaisčiai
geltonos spalvos karolių rutū-
lėlius. Kurios miname mūsų
pačių letonomis.

Gerai įrengti namai
JAV 1960 m. cenzas paskel-
bė, kad šiame krašte žmonės
turi gerai įrengtus namus. 86
procentai JAV gyventojų turi
televizijas. 10% turi po 2 ar
daugiau televizijas. Virš 90%
turi radijus, 75% telefonus.
Apie automobilius neužsieme-
nama.

Skaitykite
ir platinkite
"NAUJIENAS"

HARVEY
AUTOMATIC TRANSMISSION SHOP
• Automatic Transmission Repair •
Engine Overhaul • Valve Refacing
• Complete Brake Service.
15307 Broadway Avenue
(153rd at Broadway)
Edison 1-9486 — Harvev, Ill.

**SOUTHWEST SHEET METAL
CONTRACTORS INC.**
Over 30 years experience
Heating & Air conditioning
Contractors, all work guaranteed
Specializing in gas conversions.
PR 8-8686
3267 W. Columbus

JAREK PHARMACY
Headquarters for back to school
needs. City Wide Delivery vita-
mins. Baby needs — hospital first aid
supplies. Prompt prescription service.
Pick up & delivery.
2801 W. 63rd St.
PR 6-7060.

MARZANO'S CLEARING BOWL
open 24 hours
48 AMF Lanes
free parking, air conditioned
Cocktail Lounge & Grill
open bowling sat. & sun.
Leagues now forming for 61-62 season
5525 W. 63rd St. LU 5-4200

CONNOLLY'S FLORAL SHOP
Complete Floral Service
Weddings our specialty
City Wide Delivery
Open accounts invited
Phone & charge it GR 6-8444
if no answer call RE 5-7261
3532 W. 63rd STREET.

Headquarters for Property Owners
BRIDGEPORT HARDWARE & PAINT
Elliott & Dupont Paint
3214 S. Halsted St. — CA 5-4667.
LAWN WEST HARDWARE
Pittsburgh Paints.
6010 S. Pulaski. — RE 5-7487.
Open 7 days in both locations.

ATTENTION SENIOR CITIZENS!
Retirement Life Care Plan
Security and Independence
Lovely rooms, finest meals. Home
loving atmosphere. Residents retain
complete control of their finances
and investments. Reasonable by
month. No waiting - move in at once.
Write to: Dept. L
CANDLE LIGHT LODGE, INC.
Friendship Acres, Columbia, Mo.

UTAH
PASAKIŠKAS KRAŠTAS
Lyg specialiai atvartas mediotojams,
žuvininkams ir pensininkams. Gali-
ma įsigyti visokių nuosavybių žemo-
s kainomis, nuo 2½ iki 10,000
akrų. Pareikalaukite raštu smulkaus
sąrašo... Be išpareigojimo.
Rašykite: Dept. A. F. N.,
D. W. CORRY REAL ESTATE CO.,
Box 903, Cedar City, Utah.

UTAH
PASAKIŠKAS KRAŠTAS
Lyg specialiai atvartas mediotojams,
žuvininkams ir pensininkams. Gali-
ma įsigyti visokių nuosavybių žemo-
s kainomis, nuo 2½ iki 10,000
akrų. Pareikalaukite raštu smulkaus
sąrašo... Be išpareigojimo.
Rašykite: Dept. A. F. N.,
D. W. CORRY REAL ESTATE CO.,
Box 903, Cedar City, Utah.

Naujas volframo
KARBIDO ŠVEISTUVAS
Atstoja 1000 lapų šveitimo
popiriaus.
Volframo karbido kruopelės prilyd-
tos neapšviestam prie pieno. Švei-
čia dvigubai greičiau. Lengvai va-
lonas viela arba tirpiniu. (\$2.00 dėžė
su nežiūtančia plastikine pylete ir 2
lapais šveitimu, vienas smulkus, kitas
— vidutinio rupumo).
Artimiausią parnėvėją sužinosite tel.
DE 7-3290
arba reikalaudami raštu katalogo iš
HANDY TOOL CO.,
224 W. Huron St.,
Chicago 10, Ill. Dept. L.

**JEI NENORI ATSLIKTI
NUO PASAULIO ĮVYKIŲ —
SKAITYK "NAUJIENAS" —
JOS TEIKIA GERIAUSIAS,
TEISINGIAUSIAS ŽINIAS**

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, SEPTEMBER 23, 1961

SLOAN'S DEPARTMENT STORE
MOKINIŲ DRABUŽIŲ CENTRAS
Pilnas pasirinkimas vyriškų, moteriš-
kų ir vaikams rūbų, duoda visai žu-
seimai galimybę gražiai pasipuoti už
mažiausias kainas. Kalbam lietuviškai!
7042 So. WESTERN AVE.
Phone: PROspect 8-9210

JAUSKIS IR IŠRŪDY GERIAU!
Literatūra nemokamai.
Lengva įvykdyti. Šlubure ir kojų
pratimai tik \$3.00. Pareikalaukite
raštu šiandien šios įdomios literatū-
ros — Dept. A. F. N. Dr. Paul French,
405 Guaranty,
Cedar Rapids, Iowa

DEL SARTO
stato cementinius namus jau
daugiau, kaip 50 metų.
Komeracinis, gyvenamas, klubus,
bažnyčias ir t. t.
Mes esame atliek daug darbų lietu-
viams — kai skambinsite — paminė-
kite šį skelbimą.

**ROBERT C. DEL SARTO
COMPANY**
Cicero PI 9-0618 Stickney

AR NORITE PAGERINTI
Angoros vilnas ir ju gaminimą?
Geriausia triušų vilna. Puikios pa-
jamos per istisus metus. Visas arba
dalinis laikas. Mes mokame šį mė-
nesio po \$4 už svara.

Namų šeimininkei, norinčiai turėti
savo pinigų, pensininkui, neturinčiam
užsiemimo, studentui, turinčiam o-
desnių išlaidų, — tai puiki proga, ir,
pagaliau, neblogiausia proga dirban-
čiam, bet nepakankamai uždirban-
čiam, vyrui. Angoros triušiai bez-
pami beveik taip kaip avys, kas at-
tunta savaite, ir jums, norint turėti
pelno, nereikia užmesti gyvulo. Jei
esate suinteresuoti, tai paprašykite
informacijų, kreipdamiesi laišku į:

The United Angora Wool Company,
Dept. A. F., Adrian, Missouri.

AIR PORT TOY & HOBBY CENTER
Full Line Grum Bacher Art Supplies
Tile Kits & Supplies. — Gifts for any
occasion for children of all ages.
Games & Puzzles.
TOYS & HOBBIES
Open daily & sat. 9-6. Mon. & Fri. 9-9.
5636 W. 63rd St. — PO 7-5685

BEACON RESTAURANT
From a meal to a snack for every
member of the family. Specializing
BAR-B-Q ribs & chicken. Fish din-
ners on Fri. Special Sunday Din-
ners. Open daily till 1:30 A. M.
Fri. & Sat. all night.
3207 W. 63rd St. — HE 4-5950.

MES PRAŠOME JŪSŲ PAGELBOS
Amerikos neturintieji tiesioginių glo-
bėjų vaikai yra siunčiami į OGALA
SIOUX indėnų rezervato dykumas.
Jūs galite jiems padėti siųsdami var-
totus pašto ženklus ir kitokias kad
ir nedideles aukas.
Rašykite:
Dept. A.F.C. Father Edwards,
Holy Rosary Mission
Fine Ridge,
S. Dakota.

**TOS BIAURIOS
SENATVĖS DĖMĖS**

ISNAIKINKITE JAS
Rudos dėmės jūsų rankų
ir veido paviršiuje parodo
aplinkiniams, kad jūs senes-
tate — gal net ankščiau,
negu iš tikrųjų.
Išnaikinkite jas nauja Eucerine,
medicinišku kremu, skaidančiu odos
pigmentus ir pavertiančiu rankas
baltomis ir vėl jaunomis. Vienodai
gerai veikia ir veidui, sprando ir rankų
oda. Nereikia uždegti. Veikia pa-
čioje odoje, o ne tik jos paviršiuje.
Aromatiška, be riebalų — ši pirmo-
nė sušvelnina ir išlygina odą ir iš-
naikina jos defektus.
Nesūkite pinigų. — 7 dienų ban-
dymas. Praneškite vardą, pavardę ir
adresą. Sumokėsite tik \$2, kai at-
siųsime apdovanojimą, ir mokėsi-
us.

Kalmus dar pigiau, jei atsiųsite
\$2.20 (čia jau įskaityti mokesčiai),
o siuntimą mes apmokėsime. Garan-
tija ta pati.

MITCHUM CO.,
Dept. AFL,
Paris, Tenn.

APIE A. ŠKĖMĄ...

(Atkelta iš 3 psl.)

(gyvildenama Lietuvos žydų problema) ir vienaveiksmę, septynių personažų, scenos pjesę. Galgi yra ir daugiau tų nežinomų manuskriptų.

JAV-būse, pragyvenimui užtikrinti, vertėsi fabriko darbininko, keltuvo palydovo, laikraštininko bei kitais verslais. Netvirta sveikata dažnai neleidžia imtis sunkesnio fizinio ar nervinę sistemą pažeidžiančio veiksmo.

Amerikoje, bendraudamas su patikimais žmonėmis, buvo šiltas, dėl tuščių dalykų nesijaudingas, laiką net apatiškai ramus. Toks rodėsi ir santyčiaudamas su teatrinės profesijos asmenimis. Entuziazmo pagautas ar pastebėjęs, jog reikalinga talka, negailėjo jėgų: padėti ar gelbėti. Aiškios nešėsiybės ar "užkulisinio", "sroviniai politinių" pinklių, griežtų, nors ir diletanžiškai naivių "kritikų" negalėjo pakęsti. Tam liko pakankamai dokumentacijos: Antano Škėmos recenzentams bei kritikams periodikoje (laišku) ir redakcijai pasidavė ar kitoniškų) atsikirtimų - atsakymų.

Čikaginėse platumose viltys, nusivylimai, svajojimai bei tikrovė

Ziemos vidurtaikyje suradau, jog manijje buvo nenugalima vasara

Albert. Camus

A. Škėma kurį laiką gyveno Čikagoje. Į šio didmiesčio plotus, buvo, regis, netgi atskraidintas: kažkam griauti ir naikinti, kažką sutverti ir išlaikyti.

Susidarė artimai galvojančių žmonių piramidė, kurios viršūnėje gal buvo poetas Henrikas Radauskas, gal kuris kitas mūsiškis intelektualas.

Čikagoje įvyko (pirmos - pilno spektaklio apimtimi) Antano Škėmos dramų "Živiltė" premjera. Vaidinimo trečią spektaklį autorius atšaukė, protestuodamas prieš spaudoje pasireiškusių tendencingus priekabius. Nors žiūrovuose pjesė buvo susilaukusi pasisekimo, nors būsimam vaidinimui jau buvo parduota nemažai bilietų. Bet "nepraktiškas ekscentrikas" stojo į kovą: dėl kūrybos laisvės ar dėl kurio brangesnio principo. Panašaus žygio nei vienas lietuvis - dramaturgas dar nebuvo praktikavęs.

Bemaž tais pačiais įaudrintais mėnesiais Čikagoje išspaudos pasirodė Antano Škėmos naujoji knyga "Sventoji Inga", kurios (skirtingoje) tematikoje, egzistencializmo įtaigų poveikių pagimdytos, atsirado (Čikagos fone) "Apokaliptinės variacijos".

Čikagoje fabriko A. Škėmai buvo nutraukti dviejų pirštų galai. Tik defektą taip gebėjo paslėpti, jog viešuoje pasirodymuose niekas sužalojimo

6 - NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. - SATURDAY, SEPTEMBER 23, 1961

nepastebėdavo. Čikagoje vaidino savo "Živiltėje" Asautą. Vaidino įdomiai (:pats sau parašiau vaidmenį!). Išvykoje (ar išvykoje?), kitą aktorijų turėjęs pakeisti, dalykavo verslinėje pjesėje "Raketa į mėnulį".

Antrojo Antano Škėmos scenos veikalo "Vienas ir kiti" premjera Čikagoje įvyko 1953 metais, rudenį. Teko pjesę režisuoti, vesti su autorium suširašinėjimą. Man dar gerklėje užsiliko rūstūs žodžiai, širdyje - apmaudo likučiai: buvau susitaręs, kad A. Škėmai už leidimą veikalą vaidinti mokėsimė \$100 honoraro. Pjesę suvaidinom šėsis sykius, o piniginių reikalų tvarkytojas vos \$25 sukrapštė! (Dailininkui T. Valiui už jo bičiuliškumą ir kūrybinę talką nei centu neatsilyginome). O tuo tarpu toje pačioje lietuviškoje Čikagoje buvo varoma stiproka agitacija: A. Škėmos veikalą... boikotuoti! Laimė, "Vienas ir kiti" susilaukė spaudoje palankesnių vertinimų. Tuo bent galėjome autorį nuraminti.

Būdingas dalykas: maždaug po poros metų (1955.3.28 d.) Antanas Škėma atsuntė laišką, į kurį buvo įdėta jo nuotrauka su užrašu: "Gerbiamam Stasiui Pilkaui "Vienas ir kiti" laimėjusiam. Dėkingas Ant. Škėma, B'klyn, N. Y." Nei vienas to spektaklio dalyvis, nei jo statytojas - režisierius, už savo ryžlą, darbą, pastangas nesame anuomet nei sudilusio skatiko gavę. Viešai skelbdamas autoriaus dėkos žodį, norėčiau, kad su manimi pasidalintų visų šešių spektaklių bendradarbiai. Nes mes dvasinio šalčio momentais (suglaustomis jėgomis!) suteikėm lietuviui dramaturgui truputį vilties, mažumytį - tikrove pasitikėjimą, šviesesnio rytojaus svajonę.

Neabejoju, jog to paties jausmo yra nusipelnę visi, kas parodė paramos, moralės šilumos, A. Škėmos kūrybos skatinimą.

Mintys apie mūsų šimtmetį ir rašytojo nūdienę dalį

Rūkas leidžiasi žemėn.

Nei poetai, nei jie, kurie

/stebi, kaip puola rūkas, nesupranta nė

/žodžio.

Vladas Šlaitas

Antanas Škėma - išeivijoje, neramiomis dienomis alsuodamas, daug matė, daug išmoko.

Pynėsi, besikeičiančios tikrovės vaizdai su neišaiškinaimomis vidinėmis halucinacijomis. Viskas primindavo, pabrėždavo emigracinių likimų, buvo lydimas ir ilgesio ir neįvykdomų troškimų slogucio. Kiekviena diena prataravo: esi svetimoje aplinkoje ir dvasinėje trentyje.

Vaidenosi sutarimas, vieninimas. To nebuvo. Išaugo naujoji karta. Kuri ieško į opius klausimus atsakymų. Nyksta knygas skaitančiųjų gretos: kam tu rašysi savo gimtąja kalba?

Milijonai problemų, tiek pat galvosukų. Dvidešimtojo šimtmečio gyvos sielos rašytojui yra apie ką mąstyti, yra kuo susirūpinti. Du pasauliniai karai, žmonija dauginama sunaikinimu atominiiais ginklais! Dar netolimoje praityje viešpatavo teroras, neteisningumas, klestėjo žudynės, prievarta, slėgė idealų praradimas, brangiųjų vertybių paniekimas, sugriovimas. O ir šiandien tos šmėklos tebėra gyvos. Gi rašytojas privalo ne tik pasakyti, bet ir skaudančia širdim sukresti, kelią rodyti, šaukti į žmogiškumą. Nelengva tikėti, kai nėra išnykę kalėjimai, koncentracijos stovyklos, priverstiniai trenimai, politinė ir dvasinė korupcija. Dar sunkiau rašytojui ką savo gimtinės žmoniems šiandien išeivijoje prartati.

Šios mintys spaudžia, kai atgaivinu Antano Škėmos kūrybą. Nes jis krintosi tomis problemomis. Dauguma jo knygų ir rankraščių puslapių persisunkę kaip tik tomis slėgėlėmis, tokiais košmarais. (Tebuvo dar jaunas rašytojas ir todėl gal buvo natūralus pana-

šiai tematikai nusilenkimas). Didelė nelaimė, kad Antanas Škėma mirė per jaunas. Ir išore ir amžiumi. Nes geras vykas ir gilesnė raštija, turbūt, reikalingi tokio pat ilgesnio laiko. Kada aistros nurimsta, kai protas ir širdis darosi šaltesni, vidinis žvilgsnis plačiau ir giliau pamato.

Antanas Škėma, pamėgęs įsigilinti, filosofinę didaktiką, sunkius klausimus savo dramose, pvz., sprendė netgi veiksmą pusiau paralyžuodamas: veikalą, skirtą vaidinti, paversdamas vadinama skaitytine drama. Nors išeiviskose sąlygose yra buvęs pats originaliausias, kultūringumo apraiškomis pats tobuliausias, talentu suvities dramaturgas. Jį dar laukė nauja tematika, galgi nuo reminiscencinių temų visiškas atsitolinimas.

Literatūriniam A. Škėmos palikimui vertinti yra kiti žmonės. Apie jo rašytinę kūrybą prasitaria tik tam, kad atkreiptus dėmesį į mūsų amžiaus literatūrai kančias ir sielvarius.

Dabartinėmis dienomis daug kur plunksnos žmonės kenčia nuo priespaudos. Toji būtis tapo lyg neišvengiamą kūrybos sąlyga. Galbūt dėl to pas mūsų jaunuosius rašytojus gimsta pagunda nukrypti į eksperimentus, į kitų stipriųjų plunksnos atstovų metodus, idėjas, madingą kryptį. Tartum, laisvės trokšdamas, iš bet kurio prispaudimo ištrukti pasiry-

(Tęsinsy 7-tam psl.)

JOSEPH McPHEE FUNERAL HOME
Joseph & James McPhee,
Directors
Atr Conditioned Chapels
Ample Parking Area.
7133 SO. WESTERN AVE.
PR 6-0776.

Donald Petkus Anthony Petkus

A. PETKUS & SŪNUS
NAUJA KOPLYCIA
MARQUETTE FUNERAL HOME
2533 West 71st Street
(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345 TOWNhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiomis koplyčiomis, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAZIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS
Mašinoms pastatyti aikštė.
Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimus 30 metų.

D E M E S I O !
COSMOS PARCELS EXPRESS CORPORATION
(LICENSED BY INTOURIST)
3212 S. Halsted St. Tel. 225-1864 Chicago 8, Ill.

Pirma Lietuvių vedama LICENZUOTA siuntinių siuntimo kompanija pristato Jūsų siuntinius į Lietuvą per 6 savaites. Patys supakuojame ir išsiunčiame paštu, be tarpininkų. Todėl siuntiniai pasiekia gavėjus per trumpiausią laiką.
Mūsų krautuvė rasite didelį pasirinkimą medžiagų drabužiams, odos batams, skarelėms, kilmėlių, nylonų ir aksomų žemiasiomis kainomis.
Dėl nemokamų kainaraščių ir informacijų rašykite ar aplankykite
COSMOS PARCELS EXPRESS, 3212 So. Halsted St. Tel.: 225-1864 ar
MARQUETTE PARCEL SERVICE, 2439 W. 69th St. Tel.: WA 5-2737. Chicago, Illinois

APIE A. ŠKĖMĄ...

(Atkelta iš 1-ros psl.)

emigracinio gyvenimo spinduliuojama - mūsų prasmes bei tikslus pluoštai. Tokiu spinduliu šėka ir Antano Škėmos, nedateliuose bei drąsos ryžtose pagimdyta, naujų formų ir dabartinio laikmečio temomis išsakyta įvairialytė kultūra.

Antanas Škėma davė pavyzdį: nepasitenkindamas šokinėjimais per aplinkybių ratlankius, išeiviskuose liūnuose nepaskegdamas, bandė kopsti į iškilusius akiračiuose viršūkalnius.

Praėjusio karo sukūriuose, pokariniame (toli nuo savojo krašto) pažeminime ir tvaikė, nelengvai keliamose neįprasto kontinento sąlygose, Antanas Škėma iškilo į ryškiausių lietuvių rašytojų eiles. Ir tuo pat laiku nepamiršo lietuviškam teatrui menui ankstyvesnio išpareigojimo.

Nesu linkęs mistikai, netikiu pranašavimais. Tik Antanas Škėma lyg ir tikėjo burfininkės pranašyste, kad praradęs gyvybę automobilio katastrofoje. Juokaudamas, o karštais ir rimčiau, įspėdavo vengti su juo automašinomis keliauti.

Tik vargu, kad ir turėdamas lakią vaizduotę, numatė taip tragią savojo gyvenimo baigę.

Ir, turbūt, nespėjo, kokį dvasinį sukrėtimą mūsuose sukėlė jo iš lietuviško kūrybos pasaulio perankstymas į istoriją iškeliamas.

Kiek biografinių duomenų ir apie ryšius su Kauno bei Vilniaus teatrais

Pasiuokštinimas yra silpnybė, yra nuodėmė, bet intelektualu dvasinei prigimčiai yra dorybė.
Sarah Bernhardt.

Nepavyko užtikti platesnio bei patikimesnio Antano Škėmos gyvenimo aprašo. Tuo turės susirūpinti biografai ir gilesnio turinio nekrologų autoriai. Kelių asmenų apklausinėjimais atnešė daug prieštaraujančių duomenų, todėl tenka teigimuose susivaržyti.

Tikras dalykas, kad gimė 1911 m. lapkričio 11 d. Lodzėje, Lenkijos pramonės centre. Tėvas buvęs (amatų?) mokytojas, lankęs ir baigęs muzikos mokyklą (man pasakojo: mėgdavo smuikuoti lietuviškas melodijas). Motina, gal irgi mokytoja (?), turėjo menui patrauką; buvo patyrusi nervinius ar psichinius sukrėtimus.

(Tėvas, regis, yra buvęs Kaišadorių Amatų mokyklos direktorius?)

Antanas baigė Kauno Aušros gimnaziją. Šiaip gabus mokinys, nelinko matematikos dalykams. Ar tik ne 1930 metais pradėjo studijuoti mediciną, bet šios mokslo šakos nepatrauktas, perėjo į universitetą jurisprudencijos mokyti. Nuo teisės nukrypo į teatrinį

meną. Kurį laiką lankė privačią, Vlodo Sipavičiaus įsteigtą, o paskui Petro Kubertavičiaus vedamą, Dramos Studiją (mokyklą).

Algirdas Jakševičius, apie metus laiko New Yorke gyvenęs ir su amerikiniu sceniniu menu susipažinęs, prieš tai Maskvoje režisūrą ir teatrinę pedagogiką studijavęs, 1936 metais pastatyminiam debutui pasirinko garsaus amerikiečio rašytojo Eugėno O'Neilio veikalą "Marko milijonai". Šioje Kauno Valstybės Dramos teatro premjeroje, kuriai įgyvendinti buvo talkon pakviesta nemažai universitetinio bei kitokio, teatro besidominčio, jaunimo, ir Antanas Škėma nuėjo pirmuosius didžiojo scenoje reikimosi žingsnius.

Nenumanau, nesu ištyręs, ar prieš tai jau buvo dalyvavęs mokykliniuose spektakliuose ar bet kurioje teatrinėje savi-veikloje.

Nuo 1936 metų Antanas Škėma tampa pastovus Kauno Teatro bendradarbis, o vėliau ir etatinis - žemesnių algos kategorijų - aktorius. Buvo įtraukiamas į vadinamą "masines" scenas, vaikščiojo istorinėse pjesėse su alebardomis, rodėsi žiūrovų menkai pastebimuose epizodinėse rolėse. Žodžiu, patyrė dalį, kuri yra skirta kiekvienam jaunam aktoriumi: kad patyrimą įgautų, technikoje sustiprėtų, kad profesiniai subręstų.

Berods, neklysiu teigdamas, jog pirmą sykį atkreipė į save rimtesnį scenos žmonių ir žiūrovų dėmesį, vaidindamas G. Hauptmann'o dramoje "Prieš saulėleidį". Tai, turbūt, 1939 metų (ar 1940?) Romualdo Juknevičiaus labai sėkmingas pastatymas.

Nuo to spektaklio Antanas Škėma įgyjo, didžioje scenose nelengvai atsiekiamą, talento ir tikro aktoriaus pripažinimą.

Nuo 1940 metų rudens jį jau matome naujai įsteigto Vilniaus Valstybinio Dramos Teatro aktorijų eilėse, kur tenkinosi trečiaieilių ir antraieilių rolių interpretacija (ypač stiprus pasirodė komedijoje "Žmogus po tiltu").

Vokiečių okupacijos laikotarpiu sukūrė sceninę pjesę "Julijana", kuri buvo įtraukta į Vilniaus (tada jau ne Valstybinio, bet Miesto!) Teatro repertuarą, bet vokiškos cenzūros nebuvo leista vaidinti.

Anuo metu rašė Vilniaus radijui vaidinimų tekstus ir išpopuliarėjusius "montažus". Antano Škėmos teatroje įvyko ir režisūrinis, statant Vytauto Alanto komediją "Buhalterijos klaida", Antano Škėmos (naujoje sceninio meno šakojel) debiutas.

Vilniuje užgimė A. Škėma - dramaturgas. Vilniuje, man dainų, prasivėrė, bręsti ėmė ir lapskleidžius susilaukė jo kūrybinis šakotumas, gilesnis meninis įžve gimas, literatūron nukrypimas.

Antanas Škėma daugeliu atvejų savo jėgomis prasimušė,

pats buvo pasidarys. Ir aktoriskas jo talentas menkaveidis nėra buvęs. Netabejoju, jog Parvyžiuje ar Londone ar bent atatinckamam repertuarne iškilų į pačius priinaujančias pobeieškas žmogus, bandęs tikrąjį veidą nuo aplinkos pagimtas, nei patrauktus. Kaip ir gyvenime norėjęs išlikti: toks, koks esu, taip ir scenoje A. Škėma nelengvai gebėjo savyje atsikratyti ar atsiskirti.

Tačiau aktorišką meną tikrai mėgo, buvo itin stiprus sceninėje technikoje ir savame amate nuolat tobulinosi. Tik, kar-toju, jam buvo reikalinga kitokia dramaturgija, kitoks dialogas, kitoks scenos veikalo turinys, kitokios interpretacijos formos.

Vilniaus laikotarpiu (1940-1944) Antanas Škėma, atrodo, pradėjo numanyti savo vėlę. Atsirado pastebimas savimi pasiitikėjimas. Ėmė nebijoti "pačiam sau prieštarauti". Savitvardą pradėjo norėti rodyti tik ten, kur pats nusprendavo. Jau nesidrovėjo pademonstruo-

ti tariamą cinizmą, vis labiau darėsi aštriau, sofistiškai ar aštriai kandus, ligistai jautrus, liepsningai sąmojingas. Nors esmėje pasiliko kuklus, švelnus, savyje be paliovos tebeieškąs žmogus, bandęs tikrąjį veidą nuo aplinkos pagimtas, nei patrauktus. Kaip ir gyvenime norėjęs išlikti: toks, koks esu, taip ir scenoje A. Škėma nelengvai gebėjo savyje atsikratyti ar atsiskirti.

Jau anuomet vyko skaudri metamorfozė: Antanas Škėma pajuto nesuvaldomą lemties diktatą - pasireikšti dramaturgijoje ir, gal būt, beletristikoje.

Karo ir pokario metais kūryba ir blaškymasis Europoje

Man poeto pavyzdys, visuo-menėje, kuri neleidžia jam gyventi, tai pavyzdys žmogaus, kuris izoliuojasi, kad iškaltų sau tinkamą antkapį.
Shephane Mallarmė

Pirmą kartą išeivijoje Antaną Škėmą sutikau Vienoje, austrų sostinėje, anąsyk dar nebombarduotoje, nors jau neramioje ir prislegtoje. Vėliau (Nukelta į 5-tą psl.)

U-HAUL FOR SMART MOVERS
• Hitch Furnished • Cargo Insurance • Guaranteed Tires
• Free Moving Booklet
All kinds of trailers for all kinds of moves
RANDAL'S CITIES SERVICE
4355 West 31st Street LA 3-9654

INTRODUCING • • • OUTSTANDING STYLIST
★ FRANK'S COIFFURE ★
6811 W. ROOSEVELT ROAD
• We Cordially Invite You to Come in and Try Our New Fall Styling.
PHONE GU 4-9592
TUES., WED. 9 A.M. - 7 P.M. THURS., FRI. - 9 A.M. - 9 P.M.
SAT. 9 A.M. - 6 P.M.
Mention this Ad. when calling or shopping.

VACLOVO BIRŽISKOS KNYGOS
"Naujienose" galima gauti šias prof. Vaclovo Biržiskos lietuvinis knygas:
1. Senųjų lietuviškų knygų istorija, I dalis, 208 pusl. \$2.00
kietais viršeliais \$3.00
2. Senųjų lietuviškų knygų istorija, II dalis, 226 pusl. \$2.00
kietais viršeliais \$3.00
3. Aleksandrinas, senųjų lietuvių rašytojų, rašiusių prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos, I tomas, 431 pusl., kieti viršeliai \$7.50
4. Praeities pabiro, rinkinys straipsnių iš Lietuvos praeities, 352 pusl., kieti viršeliai \$6.50
Čia suminėtas knygas pasijusite paštu, jei nurodytas pinigų sumas čekiu ar Money Orderiu pasijusite tokiu adresu:
"NAUJIENOS", 1739 So. HALSTED STREET
CHICAGO 8, ILLINOIS, USA.

CENTRAL PARCEL SERVICE
dabar turi skyrių
2618 WEST 63rd STREET
(Talman Ave. kampas)
Tel.: WA 5-2466
Atvykite ir pasitarkite su administratorium BALIU VITKUM
Darbo valandos: nuo pirmadienio iki penktadienio 11:00-7:00; šeštadieniais 9:00-5:00.
PATOGI VIETA AUTOMOBILIAMS.
Pagrindinis ofisas:
220 SOUTH STATE STREET
Tel.: WA 2-9354
Darbo valandos: nuo pirmadienio iki penktadienio 9:00-5:00; šeštadieniais 9:00-3:00.
Vienodai puikus patarnavimas abiejuose ofisuose siunčiant siuntinius į Lietuvą.

3 - NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. - SATURDAY, SEPTEMBER 23, 1961

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

KELETAS BRUOŽŲ APIE DAIL. A. TAMOŠAITIENĖS KŪRYBĄ

Artinantis dail. Anastazijos Tamošaitienės meno parodai Čiurlionio Galerijoje Chicagoje (atidaroma rugsėjo 30 d.), manau, bus naudinga meno mėgėjams susipažinti su josios tapyba. Tiesa, dail. Tamošaitienė mūsų visuomenei yra gerai pažįstama iš anksčiau buvusių josios meno parodų. Šį kartą ji pasirodo visai naujoje šviesoje, su nauja, savita modernia tapyba. Išstatoma 50 gvažių ir 10 al. tapybos darbų.

Šia proga šių žodžių autorius užklauso dailininkę, kokia jos pažiūra į modernųjį meną ir bendrai josios kūrybinę pasaulėžiūrą.

— Koks jūsų estetiškas santykis su gamta ir kokiais principais remiatės?

— Gilų ir jautrų gamtos supratimą noriu išreikšti drobėje kūrybine forma.

— Kas moderniame mene jums labiau reikšminga?

— Ideals sukurti kūrinių su menine tikrove. Kūryboje išreikšti lietuvių liaudies kūrinių visad man yra didingi dailės kelrodžiai. Kultivuojant lietuvių liaudies meną, gimsta mano tapybos darbuose moderninio meno principai. Lietuvių liaudies dailėje aš visad ir visur įžiūriu modernizmo pradus. Lietuvoje dailės ornamentika abstrakti, moderniai stilizuota, spalvos ryškios ir kontrastingos. Čia nieko nerandu realistiško. Iš lietuvių liaudies dailės į modernųjį meną tėra tiksliai vienas žingsnis pirmyn.

— Gamtos tikrovės, kuri teikia įvairias galimybes menininkui kurti, neišizadate?

— Aš ateinu tapybos pasauliu su naujais dvizodžiais gamtos pavadinimais: su lankščiomis linijom, norėdama išreikšti atbūdingą gamtą, kad pajusti būdingiausias gamtos apraiškas, įspūdžius ir pergyvenimus — tyloje, audroje, daigui perskeliant kieta grumstą. Stebiu sausrą kaitroje, miglotus rytus, gijų laukus, lapkričio audras ir stebuklingus žiemos lijdros vaizdus.

— Atrodo, kad jūs į gamtos apraiškas reaguojate ne aistromis, bet idealine, kūrybine tikrove?

— Linijų judesiais, ritmu, plaukštomom ir spalvom atkuriu tai, ką anksčiau pergyvenau stebėdama gamtą su josios giliomis paslaptimis.

Kukliai ir nuoširdžiai dailininkė išdėstė savo pažiūras į gamtą kaip josios kūrybos šaltinį.

Menas yra dvasinis santykis su žmonėmis. Didelis mąsty-

tojas kūrė didelę literatūrą, didelis dailininkas gali kurti estetinį meną. Menė ir literatūroje pasirinkimas visuomet buvo didelis. Išauklėtas skonis pasirenka tiksliai vertybes. Dail. Tamošaitienės parodoje daug kas gali pasigesti įprastų mūsų visuomenei Lietuvos vaizdų, kurie tebėra artimi mūsų širdžiai, tiesa, bet menas nėra vien matomos aplinkos optinė iliustracija. Menas yra šventas ir nuoširdus kūrėjo tikėjimas, kai jame jaučiama estetinė realybė be melo, be paviršutiniškų efektų.

Mūsų visuomenė tarsi turės progos pamatyti Kanadoje gyvenančios dail. A. Tamošaitienės parodą Chicagoj; Čiurlionio Galerijoje.

— J. Daužbardienė sutiko atidaryti dail. A. Tamošaitienės dailės parodą Čiurlionio galerijoje. Atidarymas įvyks š. m. rugs. 30 d., šeštadienį, 6 v. v.

— Čiurlionio galerijos 61-62 m. meno parodų sezono atidarymas įvyks rugs. 30 d., šeštadienį, 6 v. v. dail. A. Tamošaitienės dailės parodos metu. Šią parodą ruošia Č. galerijos direkcija.

Mirė arch. Saarinen

Nesenai mirė talentingas architektas Eero Saarinen, padėjęs savo kūrybos amžiuje, kurio pastangos ir sugebėjimas buvo labai reikalingas modernios architektūros pažangai

Dail. A. Tamošaitienė Kilimas

A. TAMOŠAITIENĖ — PABIRUSIOS SPALVOS

vystytis. Saarinen buvo didelis eksperimentalistas, drįsęs imtis tokių žygių, kurių kiti atsisakė. Jisai pastatė daug garsių dangoraizį, kaip General Motors Research Bldg. Detroit, Ambasados rūmus Londone ir tt. Be to, jis daug naujų idėjų davė statybos medžiagai tobulinti. Buvo plačios erudicijos moderniosios architektūros stiliaus puoselėtojas. Jis buvo sąmonių kilmės.

Paroda Brazilijoje

Sao Paulo, Brazilijoje šiomis dienomis atidaroma pasaulinė meno paroda — bienalė, kurioje įsistatyta per 4,000 įvairių meno kūrinių. Parodos atidarymas buvo suvėluotas dėl politinės suirutės Brazilijoje.

Vaikų teatras

Goodman teatre (Art Institute) prasideda vaikams vaidinimai. Nuo spalio 14 d. iki gruodžio 10 d. bus vaidinama italų liaudies pasaka "Pinocchio". Marionetes specialiai paruošė žinomas dramaturgas G. Latshaw.

Dėl kainų ir kitų informacijų galima paskambinti CE 6-2327.

TAUTINIŲ DRABUŽIŲ FESTIVALIS

Visos ponios ir panelės, kurios tik turi išgyjusios dail. Anastazijos Tamošaitienės kūrybos tautinius drabužius, yra kviečiamos apsiręngusios jais atvykti į A. Tamošaitienės dailės parodos atidarymą rugsėjo 30 d., šeštadienį, 6 val. Čiurlionio Galerijoje.

Pagerbsite mūsų nenuilstančią tautinių drabužių kūrėją ir tapytoją. Su tautiniais drabužiais lietuviams įėjimas bus laisvas. Bus bendros vaisės.

— Muziko Juozo Bertulio jubiliejinis minėjimas įvyks spalio 7 d. 6:30 val. vakare Jaunimo Centre. Muzikas J. Bertulis yra Lietuvos Amerikiečių Menininkų Klubo sekretorius, rūpinasis lietuviškos meno kultūros reikalais.

— Chicago Meno institutas rengia Grafikos meno bienalę, kuri žada būti viena iš didžiausių parodų šį rudenį. Blankus reikia priduoti iki spalio 18 d. Patartina lietuviams grafikams šia proga pasinaudoti.

BERLYNO ANEKDOTAI

Dvi vokiečių susitinka rytiniame Berlyno sektoriuje ir kalbasi.

— Mes ruošiamės didelę labdarinę loteriją, — giriasi viena. Antroji premija bus automobilis "Pobėda".

— O kas bus pirmoji premija? — klausia kita.

— Pusė svaro sviesto.

SIUNTINIAI

I LIETUVĄ

ir kitus kraštus

Jūsų pristatyti ir iš Europos (iš katalogu). Siunčiame akordeonus, gitaras, siuvas masinas ir kt. Viskas žymiai nupigintomis kainomis.

Overseas Cargo Co.
514 W. Pershing Rd. (39th St.)
CHICAGO, ILLINOIS

Tel.: OA 4-9079
Vedėjas P. NEDZINSKAS

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, SEPTEMBER 23, 1961

APIE A. ŠKĖMĄ...

(Atkelta iš 3-čio psl.)

Jis atsėdūrė Berlyne, kur dirbo — iki 1945 m. vasario mėn. pradžios — lietuvių, iševiams skirtoje, koncertinėje trupėje: konferavo ir atskiru numeriu rodėsi.

Neturiu žinių, kur po to Vokietijoje gyveno. Lygiai neužtikrinu ir ką tik paduotų faktų. Tik Vienoje stebėjau, jog buvo nervingas ir nusimings.

Pokariniam laikotarpije gyveno amerikinėje Vokietijos zonoje: Augsburg, Kircheime, vėliau vėl Augsburg.

Augsburgo lietuvių stovyklos Trenties Teatre suvaidino kelis vaidmenis: Dr. Bruno Martens (Mokyklos draugai), Paginot (Pirmas skambutis), jo paties vienvieksmėje dramoje "Vieną vakarą" — rašytoją Balutį (veikalą ir režisavę), Kunigėlį (Vincas Kudirka).

Man dėl kažkurių priežasčių teko Augsburg pamačius spektaklio "Mokyklos draugai" tik dalį. Pasiliko įspūdis: Antanas Škėma išaugo į pirmiečius aktorius.

(Kiti, Augsburg be išvykose jo vaidinti personažai buvo "atsitiktinumo" padariniai, nes teko pavaduoti pasitraukusius ar susirgusius žmones.)

Atskirai turi būti paminėtas, Henriko Kačinskio paruoštas, "Pabėgėlio" spektaklis, rodytas daugelio Vokietijos stovyklų scenose. Jame vaidino: Z. Kevalaitytė, J. Palubinskas ir A. Škėma.

Hanau a/M. lietuviškoje stovykloje su "Atžalyno" vaidintojų sambūrio jaunimu Antanas Škėma sceniniai realizavo savąją dramą "Vieną vakarą", šiame pastatyme ir pats dalyvavo. Be to, paminėtam kolektyvui surežisavo Antano Gustaičio veikalą "Sekminių vainikas."

Toje pačioje vietovėje "Dainavos" ansambliai paruošė "Kryžkelės" pastatymo vaidybą dalį.

Dalyvavo satyrinės - pramoginės programos teatrėlio "Klumpė" spektakliuose. Su tais vaidinimais buvo lankytos visos žymesnės anglų bei amerikiečių zonų stovyklos. (Brinka, Kačinskas, Škėma, Žu-

kauskas).

Visą pokarinį laiką leidžia- moje Vokietijoje lietuvių kalba periodikoje užtinkami Ant. Škėmos rašiniai: novelės, feljetonai, straipsniai. Atskiru leidiniu 1947 metais pasirodė novelių rinkinys "Nuodeguliai ir kibirkštys". Autorius nenuslėpiamai pasidavęs vokiškojo impresionizmo įtakoms, nors kūryboje lieka savuoju keliu savarankiškai beinas.

Vokietijoje Antanas Škėma buvo lyg ir triveidis: jisai laiks nuo laiko aktoriamo, režisavo, reišėsi ir stūprėjo beletristikoje (iš dalies ir publicistikoje). Jį traukdavo ir lengvasis sceninis žanras (ne vien tik medžiaginiais sumetimais). Tuo pat laiku pradėjo megsti ryšius su intelektualiniu lietuviškuoju jaunimu. Pasireiškė ir jaunimo ir liberalinius sąjūdžius sutelkimo pastangose.

Privačiame gyvenime pakaitomis užvaldydavo darbštumas, nusiminimas, užsidegimas, vilties praradimas, nervinės įtampos emocijos, lengvos gistro- niškos nuotaikos, ir drąsus naujų siekimų akiračiai. Iš nuodegulių išsivadavo drąsinimo kibirkštys.

Naujame pokariniam periode kažkur ruseno šaukimas: pats sau savo paties rankomis nukalki amžinesnį paminklą.

Amerikos kontinente išbuvojo Antano Škėmos — rašytojo talentas

Kiekvienas aktorius giliai savyje privalo turėti roboto elementą.

Jean - Louis Berraull.

Antanas Škėma didžioje Lietuvos scenose išmoko: sunkų darbą kelti, pasišvešti, nukentėti, atsikirsti, ryžtu laimėti. Nenuostabu, kad su nuoširdžiu sentimentu prisiminė lietuviškajam teatriniam idealui per 25-metį ištikimybę.

Įdvasintas scenos robotas - aktorius nelieka vien nematomų siūlių valdoma marionetė. Jei jam laikinai būna atimtas pasireikšti podiumas, ar jei stimuliuoja atmosfera, arba viduje nebesutelpa kūrybinis nerimas, aktorius tampa poetas, dramaturgas, dailininkas, simfoninis kompozitorius ir t.

p. Teigimui patvirtinti galima patiekti daug, daug pavyzdžių (— Viliam Sekspyru pradedant, kuris, tarp kitko, yra buvęs pirmiečių aktorius!). Tik neįdvasinti, amatininkiško tipo ar šiaip "profesionalai" tenkinasi alkoholiu, pavydu, quasi buržuazinėmis dorovėmis ar kuriuo kitoku nuo meno kančios (ir taip trumpo džiūgesio) nuslinkimu.

Antanui Škėmai menininko titulas priklauso pelnytai. Jis nenužemino scenos darbuotojo vardo! Įrodė, jog aktorius gali tapti: ryškus, su laiko dva-

sia einas rašytojas - kūrėjas, rodes naujus kelius, neišsigąstas pavojingų bandymų. Šiaurinėje Amerikoje tik kiek virš dešimtmečio išgyvenęs, į lietuvius skaitytojus yra išleides grožinės raštijos knygas: "Sventoji Inga", "Baltosji drobule", "Čečesta"; parašė dramines formas veikalus: "Zivilė", "Pabudimas", "Vienas ir kiti" ir "Žvakidė" — visi jie buvo vaidinti. Du — premijomis pažymėti.

Rankraščiuose paliko: psichologinį romaną "Izaokas" (Tiesins 6-me pusl.)

PER ANNUM **5 1/2** % CURRENT DIVIDEND Plus FREE Group LIFE INSURANCE

Užpildykite kuponą ir siųskite šiandien
CONSOLIDATED SECURITY SAVINGS & LOAN ASS'N.
Dept. A. F. L.
5 Baltimore — Annapolis Blvd., N. W., Glen Burnie, Maryland.

Atidarykite man taupymo sąskaitą šiandien. Siunčiu \$.....
Atsiųskite būtinai pasirašytas korteles ir visas informacijas.
VARDAS .....
ADRESAS .....

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULIACIJOS PROBLEMAS.

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

NAUMĖ LIŪNAITĖ

MIELI LIETUVIAI!

Mes, frys Lietuvos dukros — aš, Naumė ir mano draugės Augė ir Skardė — senai ir ilgai gyvenę, bet nepasėję, buvę išvietintos, ilgai ir plačiai keliauję, pastangomis Nado Rastenio, pasiekėme lietuviškąją Čikagą ir viešime "Naujienose".

Mes norime atvykti į jūsų namučius ir papasakoti jums savo šurpukingus pergyvenimus senovės tremtyje. Iš mūsų sužinosite apie teis laikais esantį Bangpūčio dvarą Baltijos dugne, malonią Ravine, geruosius Ardenus, mūsų gimtinę — Žvyrinę, tų laikų Lietuvą ir didingas "Trijų Rožių šventės" apeigas.

Mūsų kelionė į Jūsų namučius, buvusi \$5.00, dabar tik \$3.00. Prisiųdami ar sumokėdami "Naujienoms", 1739 So. Halsted St., Chicago 8, Ill., leisite mums atvykti ir viešėti pas jus.

Iki mielo pasimatymo,
NAUMĖ LIŪNAITĖ.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 23, 1961

\$500 iki \$1000 nuolaidos naujiems 1961 m. automobiliams

Chrysler-Plymouth-Imperial-Valiant

Daugybė gerų visų išdirbusių vartotų automobilių.
Galima nupirkti be pinigų — išsimokėjimais.

BALZEKAS MOTOR SALES, INC.
"U WILL LIKE US"

CHRYSLER-PLYMOUTH-IMPERIAL-VALIANT
SALES — SERVICE

4030 Archer Avenue Chicago, Illinois
Didžiausia ir teisingiausia lietuvių automobilių įstaiga